

Innberetning:
Arkeologisk undersøkelse på Lok. 1 Hamna, gnr/bnr 97/2,
Langevåg, Sula K., Møre og Romsdal, 1999

David N. Simpson
Arkeologisk institutt/Bergen Museum
Universitetet i Bergen

Juni 1999

Innhold

Bakgrunn.....	1
Lokalitetsbeskrivelse.....	2
Målsetning.....	2
Metode	4
Resultat	5
Kulturlaget på Lok. 1 Hamna	5
Avgrensning/utstrekning	7
Stratigrafi.....	7
Datering og funn.....	8
Evaluering	9
Literatur	9
Vedlegg 1, Fotoliste	10
Vedlegg 2, Prøvestikk beskrivelser.....	11

Figureliste

Figur 1. Oversikt over kysten av Møre og Romsdal	1
Figur 2. Oversikt over deler av Sula K. og Ålesund K.	2
Figur 3. Oversikt over Lok. 1 Hamna	3
Figur 4. Lok. 1 Hamna, topografisk plassering.....	3
Figur 5. Lok. 1 Hamna, prøvestikk med flint.....	6
Figur 6. Lok. 1 Hamna, prøvestikk med kull/kulturlag.....	6

Forside: Lok. 1 Hamna, oversikt mot sørvest.

Innberetning: Arkeologisk undersøkelse på Lok. 1 Hamna, gnr/bnr 97/2, Langevåg, Sula K., Møre og Romsdal, 1999

Bakgrunn

I forbindelse med reguleringsplan for bygging av en boligfelt på gården Hamna (gnr 97 bnr 2), i Langevåg, Sula k., Møre og Romsdal, foretok Møre og Romsdal fylkeskommune en arkeologiske registrering i det aktuelle området (registrert 23/6 - 26/6-98, rapport ved Øyunn Kleiva). I løpet av registreringen ble det gjort funn av flint i 2 prøvestikk tolket som rester etter en bosetning i steinbrukende tid. Funn og rapport ble oversendt til Arkeologisk institutt, Bergen Museum (brev datert 13/7-98) med tilrådning om dispensasjon (frigivning). Dispensasjon fra kulturminneloven ble gitt på vilkår av at det ble foretatt en mindre arkeologisk undersøkelse av den registrerte lokaliteten, bekostet av tiltakshaver. Granskningene ble utført av Asle Bruen Olsen og David N. Simpson i perioden 11/1 - 15/1-99.

Fig. 1. Oversikt over kysten av Møre og Romsdal

Lokalitetsbeskrivelse

Lok. 1 Hamna ligger ved Vågevatnet, i nærheten av Langevåg på øya Sula. Den ligger i et VNV - ØSØ gående daldrag. Daldraget skråner ned mot sjøen i VNV, når en maksimum høyde over havet noen titalls meter Ø for lokaliteten og skråner deretter ned mot sjøen igjen. Lokaliteten idag er fulstendig skjermet fra sjøen, men i tidligere tider, da havnivået var høyere, ville lokaliteten ha hatt utsikt mot sjøen langs daldraget. Lokaliteten ligger idag 25 - 27 moh. Daldraget er skjermet i både N og S av bergknauser, og bergknausen mot N skråner bratt ned mot Vågevatnet.

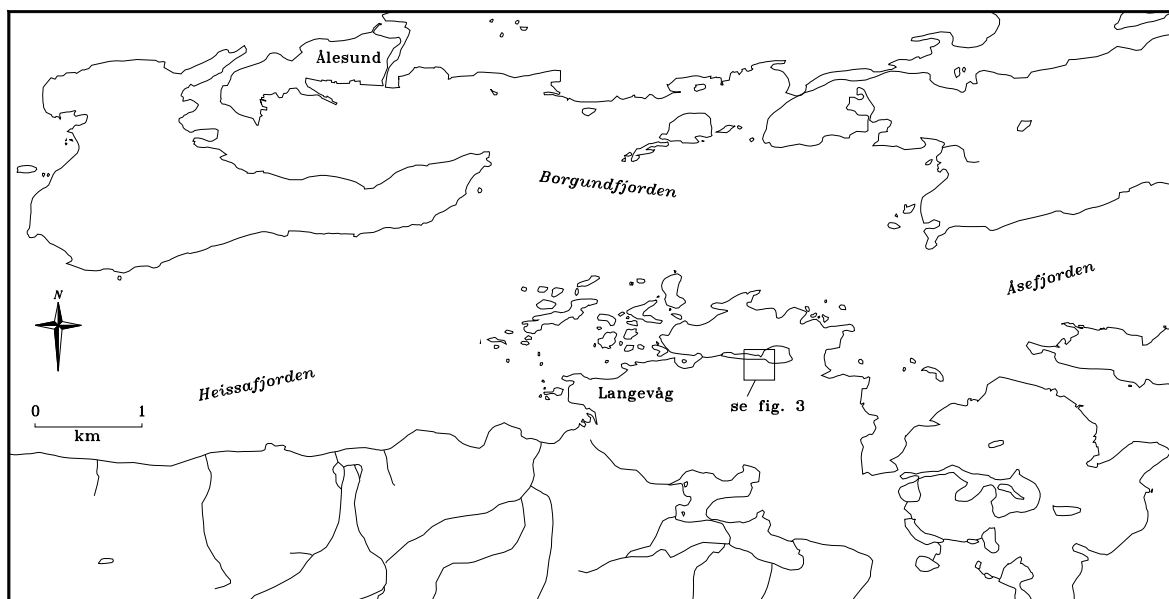

Fig. 2. Oversikt over deler av Sula K. og Ålesund K

Målsetning

Hovedmålsetningene for granskningen omfatter innsamling av stratigrafiske data for å vurdere i hvilken grad sedimentene var påvirket (forstyrret) av dyrkning eller andre prosesser samt innsamling av funn og eventuelt radiologisk dateringsprøver som kunne tidsfeste bruken av lokaliteten.

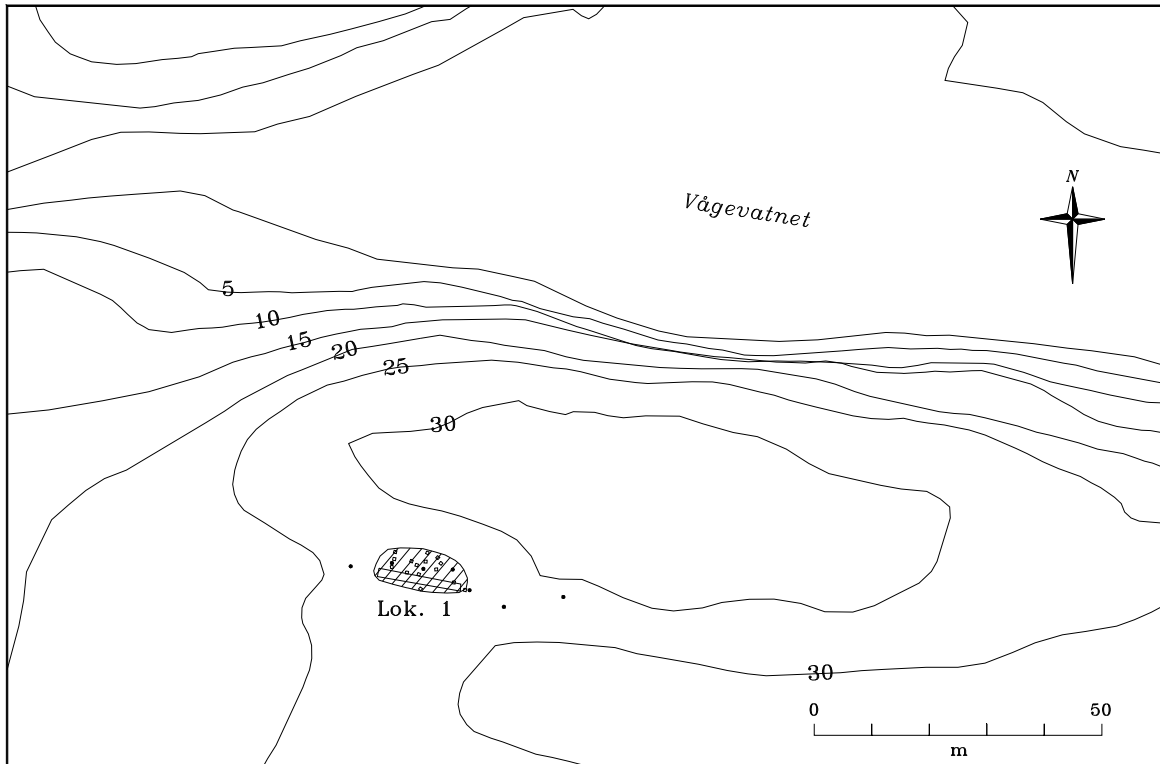

Fig. 3. Oversikt over Lok. 1 Hamna

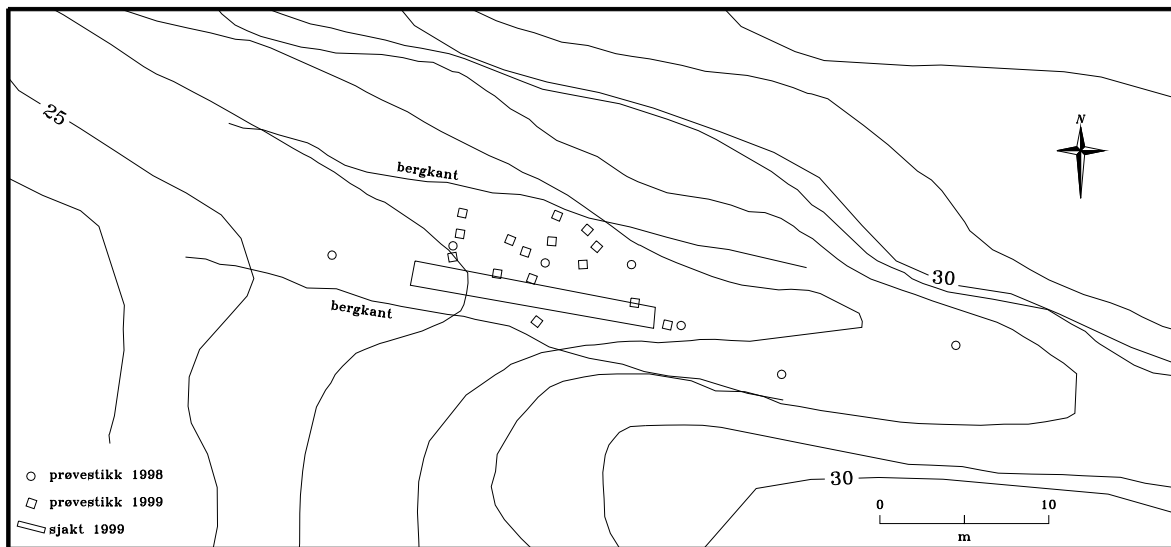

Fig. 4. Lok. 1 Hamna, topografisk plassering

Stratigrafiske data skulle både bidra med informasjon om lokalitetens generelle tilstand (bevaringsgrad) og eventuelt lokalisere bevarte kultursekvenser i sedimentene. Lokalisering av et eventuelt bevart funnførende kulturlag var viktig i forhold til datering av lokaliteten. For eksempel, kullprøver til radiologiske datering må samles inn fra uforstyrret kulturlag

Det ble også definert en mer konkret målsetning i forhold til datering. En anså det som mulig at lokaliteten representerer rester etter den aller tidligste bosetning i området. Grunnen til denne antagelsen er at flintfunnene ble registrert i et høyere nivå enn de fleste kjente steinalderfunn langs Sunnmørskysten. Den mer funnrikte sonen på Sunnmøre som ligger nærmere sjøen domineres av funn fra sen eldre steinalder (6000 - 4000 fKr) og yngre steinalder (4000 - 1800 fKr). Funn fra tidlig eldre steinalder (8000 - 6000 fKr) er dårlig representert, og det er forventet at funn fra denne perioden skulle ligge høyere i terrenget.¹ Undersøkelsens fokusering på tidligste delen av eldre steinalderen var lagt til grunn allerede i registreringsfasen, da registranten valgte å undersøke et daldrag som lå høyere enn den tradisjonelle "letesonen" (Kleiva 1998, 2).

Innsamling av tilstrekkelig mengder funnmateriale for å gi grunnlag for tolkninger relatert til mer krevende analytiske mål, som lokalitetens funksjon, og eventuelt intra site analyse, ble ikke definert som en målsetning pga. de begrensede økonomiske rammebetingelser. Det at lokaliteten var forstyrret av moderne dyrkning gjorde også slike målsetninger vanskelige å realisere i utgangspunktet.

Metode

Undersøkelsen omfattet en maskingravd sjakt og en rekke manuelt gravde prøvestikk. Prøvestikkene skulle gi nødvendig grunnlag for å avgrense lokaliteten. Det var også forventet at at prøvestikkene skulle gi tilstrekkelige mengder materiale for datering av lokaliteten. Sjakten ble gravd for å gi et bedre oversikt over lokalitetens stratigrafi.

Prøvestikkene ble ikke gravd etter et målesystem, men aksene mellom registrerings- prøvestikkene nr. 7 og 11 (målepunktene 5 og 6, henv. Kleiva 1998) ble brukt som en

¹ Ettersom landet hevet seg siden isen forsvant og ettersom de fleste lokaliteter fra steinalder på systemet ha vært strandbundet, antar man at de eldste lokalitetene ligger høyt og de yngste.

basislinje for senere innmåling. Prøvestikkene ble betegnet med fortløpende tall etter en sekvens som fortsatte fra sist brukte prøvestikknummer under registreringen. I størrelsen varierte prøvestikkene fra 40x40 cm til 65x40 cm. Vertikal kontroll ble sikret ved graving i en kombinasjon av mekaniske og stratigrafiske lag. Det ble således gravd en rekke mekaniske lag (tilsvarende et volum av 1 bøtte tilsvarende 12 liter - oftest ca 5 cm) i hvert observerbare stratigrafiske lag. De stratigrafiske lag, definert ved farge og sammensetning, ble beskrevet, og utvalgte sekvenser ble profildokumentert for senere korrelasjoner og tolkning. Med unntak av torva og i noen tilfeller deler av dyrkningshorisonten, ble massen vannsåldet gjennom 4 mm netting.

Resultat

Granskingene omfattet 15 prøvestikk i tillegg til de 7 som ble tatt i forbindelse med registreringen. Det ble gjort funn av 2 stykker flint under hovedundersøkelsen, men disse viser ingen tegn til bearbeiding av mennesker og er vurdert til å være naturlig avsatt "strandflint"². Det vil si at de eneste artefaktfunn fra lokaliteten er 2 stykker flint funnet under registreringen (fig. 5 og 6).

Kulturlaget på Lok.1 Hamna

Laget tolket som kulturlag under registrering besto av et mørkere sediment med forvitret stein og utspredd kull (Kleiva 1998, 8). Ved våre undersøkelser ble et slikt lag identifisert i 2 av 15 prøvestikk. I og med at dyrkningshorisonten var tilstede i 20 av 22 prøvestikk er det rimelig å slutte at det øverste del av kulturlaget vært påvirket av dyrkning (dyrkningshorisonten var ikke tilstede i prøvestikkene 12 og 23). Kulturlaget kan i store deler av området til og med ha vært gjennomdyrket og ødelagt. I tillegg, under både registreringen og hovedundersøkelsen ble kulturlaget observert som heterogent (gul, oransje/brun, grå og svart). Undertegnedes inntrykk i felt var at laget var mer heterogent enn man skulle normalt forvente av en bevart kulturlag. Utover dette ble det observert lommer eller skikt med svart organisk masse i flere

² Det vil si, flint som ble transportert til vest Norge ved slutten av istiden av natur prosesser. Flinten ble deponert på sjøis eller isberg som gikk på land i sør skandinavia og deretter ble transportert til kysten av Norge ved at isen drev nordover med Gulf strømmen, gikk på land i Norge, smeltet og deponerte flint lasten på norske strander.

av prøvestikkene. Disse ble tolket som nedgravd torv eller rester etter et gjennomdyrket gammel torvskikt. Tilstedeværelse av disse torvrester tyder på omfattende forstyrrelser. Dersom disse observasjoner tas i betrakning kan det som ble tolket som et (uforstyrret) kulturlag på Lok. 1 Hamna faktisk representere rester etter et sterkt dyrknings påvirket kulturlag.

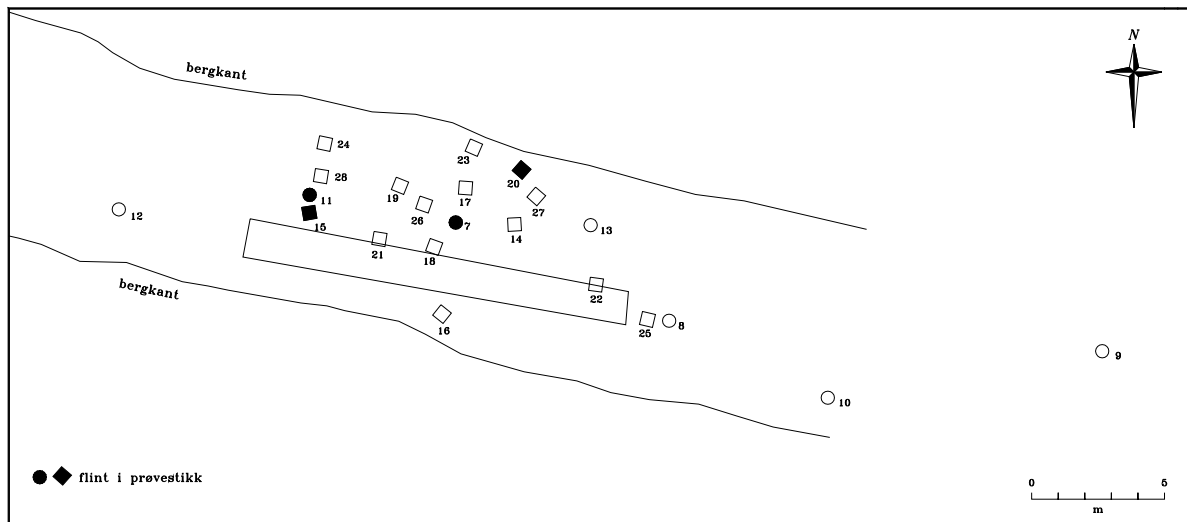

Fig. 5. Lok. 1 Hamna, prøvestikk med flint (sirkel=prst. fra 1998, rute=prst fra 1999)

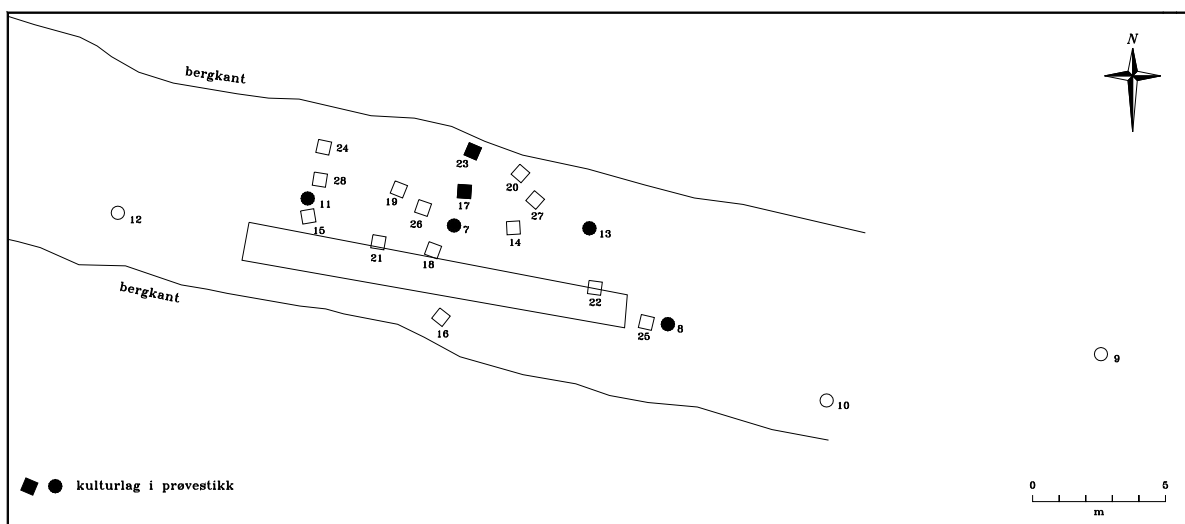

Fig. 6. Lok. 1 Hamna, prøvestikk med kulturlag (sirkel=prst. fra 1998, firkant=prst fra 1999)

Avgrensing/utstrekning

Utstrekningen av lokaliteten kan ikke fastlås med nøyaktighet, fordi at dyrkningen som nevnt kan ha fjernet kulturlaget over et større område. Ved å se på spredningen av prøvestikkene med rester etter kulturlaget er lokalitetens opprinnelige størrelse vurdert til å være minst 75 kv.m.

Stratigrafi

Stratigrafien i prøvestikkene kan i hovedtrekk beskrives som følge (målene angir lagenes tykkelsesvariasjon, henv. vedlegg 2 for beskrivelser av enkelte prøvestikk):

- 5 til 20 cm gresstorv/humus
- 10 til 25 cm torv/humus (dyrkning) - flint observert i nederste del - stedvis spredt kull ved overgang til neste lag
- 0 til ca 20 cm heterogen forvitringssand - stedvis forvitret stein, kull, flint og/eller nedgravde svarte torvlommer i øverste del - ofte uklar overgang til neste lag
- 0 til ca 20 cm forvitringsslag med stein (ikke forvitret stein)
- 0 til 5+ cm kompakt sand/grus
- berg

Legg merke til at ikke alle lag var tilstede over hele flaten. To prøvestikk (22 og 23) aviker fra sekvensen beskrevet over. Lagsekvensen i prøvestikk 22 består av 5 cm gresstorv, 15 cm dyrkningshorisont og et uraktig bloklag (lokal avsetning som ikke ble observert inne på flaten). Prøvestikk 23 ligner trolig mest den opprinnelige stratigrafiske situasjon. Her ble det dokumentert følgende lagsekvens:

- 5 cm torv
- 25 cm humifisert torv
- 8 til 10 cm lys sand (utvasking)
- 10+ cm forvitringssand med spredt kull (forhistorisk aktivitet)

Datering og funn

Det ble desverre ikke samlet inn tilstrekkelig daterende materiale, hverken i form av artefakter eller radiologiske dateringsprøver. Radiologiske dateringsprøver ble ikke samlet inn pga. for stor fare for forurensning av yngre kull i forbindelse med dyrkningsaktivitet. Innsamling av en radiologisk dateringsprøve fra prøvestikk 23 (ikke påvirket av dyrkning) ble også utelukket. Manglende funn fra prøvestikk 23 og mangel på en konkret stratigrafisk relasjon mellom prøvestikk 23 og andre funnførende kontekster ville ha gjort det vanskelig å argumentere for at en eventuell datering fra prøvestikk 23 faktisk daterte lokaliteten. En slik datering kunne dermed være villedende.

Som nevnt tidligere, er de 2 flintstykker funnet i 1999 vurdert som ubearbeidet flint. En flintknoll ble funnet i prøvestikk 20 i laget som best av forvitringssand og svarte torvlommer. Den er relativ stor (5 x 4 x 3 cm) og grovkornet med noe korteks, og viser ingen tegn på systematisk avspaltning. Det andre funn av flint ble gjort i prøvestikk 15, i det nederste 5 cm skikt av dyrkningshorisonten. Stykket er (1,0 x 0,9 x 0,4 cm), er relativt fint kornet, og har noe korteks. Den har antydning til en slagbøyle på en spalteflate, men har ingen klar plattform.

Funnene gjort under registreringen består av et avslag av grov flint (B15703a - fra prøvestikk 7) og et retusjert avslag/bit av finkornet flint (B15703b - skraper, kjerne, ildslagningstein? - fra prøvestikk 11). Begge har spor av "gloss" på overflaten, noe som er tolket til å være resultat av bevegelse av funnene i sedimentene³. I tillegg er den sistnevnte tydelig vannrullet (kantene avrundet og overflate "glattet" som en resultat av å ha ligget i en aktiv strand eller i rennende vann). I registrerings rapporten er det også nevnt at stykket har "antydning til slipt plan..." (Kleiva 1998:8), noe som kan tyde på at den er en del av et redskap av slipt flint (dolk eller lignende). Undertegned mener at flaten ikke er slipt, men at den er naturlig glattet som en resultat av vannrulling.

³ Slike bevegelser kan være årsaket i naturlig fenomen ("frost heave") og/eller menneskelig påvirkning som "trampling" eller dyrkning.

Evaluering

Undersøkelsen kunne ikke bidra med nye artefaktfunn utover de som var innsamlet i forbindelse med registreringen. På basis av tolkningen av stratigrafien, kan det konstateres at lokaliteten har vært sterkt påvirket av dyrkning, med kun stedvis bevaring av et antagelig gjennomdyrket kulturlag.

Tilstedeværelse av flint daterer lokaliteten generelt til steinbrukende tid (8000 - ca 1000 fKr). På grunn av kontekstmessige usikkerheter, ble det ikke innsamlet kullprøver for radiologiske dateringer som kunne gi en mer nøyaktig aldersbestemmelse. Det ble heller ikke funnet artefakter av tidsdiagnostisk karakter. En nærmere aldersbestemmelse av lokaliteten må derfor basere seg på ganske usikre indikasjoner. Hvis man ta det for gitt at lokaliteten var strandbundet, tyder høyde over havet på en veldig tidlig bruksfase (tidlig del av eldre steinalder, 8000 - 6000 fKr). Alternativt kan den ene flintartefakten innsamlet i forbindelse med registreringen (B15703b) tyde på en bruksfase mot slutten av yngre steinalder og bronsealder (2500 - 1000 fKr). Dette er på grunn av at den er av en finkornet kvalitet som ofte, men ikke utelukkende, var brukt i denne perioden. Hvis dette er korrekt, skal lokalitetens høyde over havet ikke sees som problematisk, siden lokalitetene i bronsealder var ofte mindre strandbundet enn i eldre deler av steinalderen. Uansett reflektere funnene en lokalitet som har vært brukt sporadisk i forhistorisk tid.

Literatur

Kleiva, Øyunn

1998 *Møre og Romsdal Fylkeskommune, Kulturavdelinga, Rapport fra arkeologisk registrering, Hamna, Gnr 97 Bnr 2, Sula K, Gjeld: Reguleringsendring Langebåg nord 1, friluftsområde til bustadføremål. Manus.*

Vedlegg 1, Foto liste

Film 1, S/H

NR	MOTIV	SIGN	DATO
1	"nordre-" daldrag, oversikt mot vest	DNS	
2	"nordre-" daldrag, oversikt mot vest	DNS	
3	"nordre-" daldrag, oversikt mot vestnordvest	DNS	
4	"nordre-" daldrag, oversikt mot vestnordvest	DNS	
5	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
6	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
7	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
8	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	

Film 2, dias

NR	MOTIV	SIGN	DATO
1	"nordre-" daldrag, oversikt mot vest	DNS	
2	"nordre-" daldrag, oversikt mot vest	DNS	
3	"nordre-" daldrag, oversikt mot vestnordvest	DNS	
4	"nordre-" daldrag, oversikt mot vestnordvest	DNS	
5	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
6	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
7	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	
8	"nordre-" daldrag, oversikt mot sørvest	DNS	

Vedlegg 2, Prøvestikk beskrivelser

Lagene som ble gravd og såldet ble gitt betegnelser etter mekaniske gravningsskikt (tall) og stratigrafiske lag (bokstav). Med unntak av prøvestikk 23 (se egen beskrivelse) ble følgende lagsekvens observert:

lag a - brun humus med noen stein og litt grus - dyrkningshorisont

lag b - heterogen gul, oransje/brun, grå eller svart forvitringssand - stedvis forvitret stein, kull, flint og/eller nedgravd svart torv lømmer i overste 10 til 15 cm - ofte uklar overgan til ren forvittringssand med mye stein (ikke forvitret) i nederste del.

lag c - kompakt grå/gul sand/grus uten stein

Prøvestikk: 14

Dato: 12/1-99

Navn: DNS

Mål cm: 47x50

Antall bøtter/liter såldet: 97 liter

0 til 7cm	gresstorv/humus - ikke såldet
7 til 15 cm	lag 1a
15 til 20 cm	lag 2a
20 til 26 cm	lag 3b
26 til 30 cm	lag 4b
30 til 35 cm	lag 5b (ingen forvitret stein)
+35 cm	laget fortsetter, flere store stein

Prøvestikk: 15

Dato: 12/01-99

Navn: ABO

Mål cm: 55x45

Antall bøtter/liter såldet: 5 bøtter

0 til 6 cm	gresstorv - ikke såldet
6 til 20 cm	torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
20 til 25 cm	lag 1a
25 til 38 cm	lag 2b
38 til 45 cm	lag 3b
45 til 50 cm	lag 4c - grå/gull kompakt grusholdig sand
+ 50 cm	stein/berg og sand

Prøvestikk: 16

Dato: 12/01-99

Navn: ABO

Mål cm: 60x40

Antall bøtter/liter såldet: 3 bøtter

0 til 5 cm	gresstorv - ikke såldet
5 til 15 cm	torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
15 til 20 cm	lag 1a
20 til 25 cm	lag 2a
25 til 30 cm	lag 3a
+ 30 cm	stein/berg med liten lomme av forvitringssand

Prøvestikk: 17

Dato: 12/1-99

Navn: DNS

Mål cm: 50x50 cm

Antall bøtter/liter såldet: 112 liter

0 til 10 cm gresstorv/humus - ikke såldet
10 til 15 cm lag 1a
15 til 20 cm lag 2a
20 til 25 cm lag 3b - (mørk, forvitret stein og kull - kulturlag)
25 til 30 cm lag 4b - (mørk, forvitret stein og kull - kulturlag)
30 til 35 cm lag 5b
+ 35 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 18

Dato: 12/1-99

Navn: ABO

Mål cm: 55x45 cm

Antall bøtter/liter såldet: 7 bøtter

0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 10 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
10 til 15 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
15 til 20 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
20 til 25 cm lag 1a
25 til 30 cm lag 2a
30 til 35 cm lag 3b
35 til 41 cm lag 4b
41 til 47 cm lag 5b
47 til 52 cm lag 6b
+ 52 cm kompakt sand (lag c) - ikke gravd

Prøvestikk: 19

Dato: 13/1-99

Navn: DNS

Mål cm: 50x50

Antall bøtter/liter såldet: 46 liter

0 til 9 cm gresstorv - ikke såldet
9 til 13 cm lag 1a
13 til 18 cm lag 2a
18 til 25 cm lag 3c - forvitringssand over stein/berg (hovedsakelig 1 cm tykk skikt, med lomme ned til 25 cm)
+ 25 cm stein/berg

Prøvestikk: 20

Dato: 13/01-99

Navn: ABO

Mål cm: 60x45

Antall bøtter/liter såldet: 4 bøtter

0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 15 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
15 til 20 cm lag 1a
20 til 25 cm lag 2b - flint knoll
25 til 30 cm lag 3b
30 til 37 cm lag 4b
+ 37 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 21
Dato: 13/1-99
Navn: DNS
Mål cm: 50x50
Antall bøtter/liter såldet: 62 liter
0 til 8 cm gresstorv - ikke såldet
8 til 16 cm lag 1a
16 til 24 cm lag 2b
24 til 30 cm lag 3b
+ 30 cm

Prøvestikk: 22
Dato: 13/1-99
Navn: ABO
Mål cm: 50x40
Antall bøtter/liter såldet: 3
0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 10 cm lag 1a
10 til 15 cm lag 2a
15 til 20 cm lag 3a
+ 20 cm steinblokker

Prøvestikk: 23
Dato: 13/1-99
Navn: ABO
Mål cm: 60x40
Antall bøtter/liter såldet: 5
0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 15 cm humifisert torv
15 til 22 cm lag 1a - humifisert torv
22 til 29 cm lag 2a - humifisert torv
29 til 39 cm lag 3b - lys sand (utvaskning)
39 til 46 cm lag 4c - (tilsvare lag b i andre prøvestikk) - (mørk, forvitret stein og kull - kulturlag)
46 til 50 cm lag 5c - (tilsvare lag b i andre prøvestikk) - (mørk, forvitret stein og kull - kulturlag)
+ 50 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 24
Dato: 13/1-99
Navn: DNS
Mål cm: 40x40
Antall bøtter/liter såldet: 41 liter
0 til 10 cm gresstorv/humus - ikke såldet
10 til 16 cm lag 1a
16 til 22 cm lag 2b
22 til 28 cm lag 3b
+ 28 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 25

Dato: 14/1-99

Navn: DNS

Mål cm: 50x50

Antall bøtter/liter såldet: 54 liter

0 til 10 cm gresstorv/humus - ikke såldet
20 til 15 cm lag 1a
15 til 17 cm lag 2a
17 til 23 cm lag 3b
23 til 28 cm lag 4b
+ 28 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 26

Dato: 14/1-99

Navn: ABO

Mål cm: 55x45

Antall bøtter/liter såldet: 4 bøtter

0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 15 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
15 til 20 cm lag 1a
20 til 25 cm lag 2a
25 til 30 cm lag 3b
30 til 35 cm lag 4b
+ 35 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 27

Dato: 14/01-99

Navn: ABO

Mål cm: 60x45

Antall bøtter/liter såldet: 4

0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 10 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
10 til 15 cm lag 1a
15 til 20 cm lag 2a
20 til 25 cm lag 3b
25 til 30 cm lag 4b
+35 cm laget fortsetter

Prøvestikk: 28

Dato: 14/1-99

Navn: ABO

Mål cm: 65x40

Antall bøtter/liter såldet: 4 bøtter

0 til 5 cm gresstorv - ikke såldet
5 til 25 cm torv/humus - dyrkningshorisont - ikke såldet
25 til 30 cm lag 1a
30 til 35 cm lag 2b
35 til 40 cm lag 3b
40 til 45 cm lag 4b
+ 45 cm laget fortsetter